

**Tokad Mebusu Muzaffer Önal'ın, subay, askerî memur ve gedikli erbaşların mecburi hizmet müddetleri ve istifaları hakkında kanun teklifi ve Millî Savunma ve Maliye komisyonları raporları
(2/243)**

28. V. 1951

Yüksek Başkanlığa

Subay, askerî memur ve gedikli erbaşların mecburi hizmet müddetleri ve istifaları hakkındaki kanun teklifimi ilişik olarak sunuyorum.

Gereken işlemin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

**Tokad Milletvekili
M. Önal**

Subay, askerî memur ve gedikli erbaşların mecburi hizmet müddetleri ve istifaları hakkındaki kanunun gerekçesi

Subay, askerî memur ve askerî mektep talebelerinin ordudan istifaları hakkındaki hükümler (1683) numaralı Askerî ve Mülki Tekaüt Kanununun 14, 20 ve 21 no'lu maddeleriyle tanzim edilmişti. 1683 numaralı Kanunun 5434 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile ilgası üzerine mezkûr hükümler 5434 numaralı Kanuna geçici 83 nolu madde olarak konulmuştur. Askerî istifa hükümlerinin Emekli Sandığı Kanununa geçici bir madde olarak ithali de gösteriyor ki, mezkûr hükümler eskimiş ve artık bugünün ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiştir. Nitekim bahis mevzuu olan geçici 83 nolu maddedeki esas hükümlere göre, muvazzaf subaylarla askerî memurlar, subay veya askerî memur olduklarından itiharen fiilen on beş sene askerî hizmet yaptıktan sonra istifa edebilirler. Ancak, yabancı memleketlerde tahsil edenlerin veya staj görenlerin istifalarının kabulü, masrafları kendi taraflarından ödenmişse tahsil veya staja azimet ve avdet tarihleri arasında geçen müddet kadar, Devlet tarafından ödenmişse, bu müddetin iki misli kadar fazla hizmet etmeleriyle mümkündür.

Askerî okullar talebelerinden istifa etmek isteyenlerin istifaları, Devletçe yapılan bütün okul masraflarının ödenmesine bağlıdır. Ancak, bunların emeklilik hakları başladıktan sonra, okul masraflarını verseler bile, istifaları kabul edilemez.

Görülüyor ki bu hükümler hem gayriâdil, hem hukuk sistemimize aykırı ve hem de antidemokratiktir. Şöyle ki :

1. 788 numaralı Memurin Kanununun 2919 numaralı Kanunla değiştirilen 64. maddesine göre, Devlet, özel idare ve belediyeler hesabına memleket içinde tahsil görenlerden orta tahsili bitirenler beş ve yüksek tahsili bitirenler ise sekiz sene müddetle; ve aynı idareler hesabına ecnebi memleketlerde Hükümetin tâyin ettiği müesseselerde tahsilini bitirenler de tahsil müddetlerinin iki misli kadar meslek ve ihtisasları dâhilinde hizmete mecburdurlar. Bunlardan hizmete alınmak için müracaat etmeyenlerle mecburi hizmet müddetlerini ikmal etmeden evvel vazifeden ayrılanlar tahsil müddetlerinde kendilerine yapılan masrafı faizi ile birlikte ödemeye mecburdurlar.

5434 numaralı Kanunun geçici 83. ve 788 numaralı Kanunun 64. maddelerinin mukayesesinden de anlaşılacağı üzere, Devlet, özel idareler ve belediyeler hesabına tahsil yapan sivil memurların istifaları hakkındaki hükümlerle subay ve askerî memurların istifaları hakkındaki hükümler arasında bârız bir ahenksizlik ve adaletsizlik mevcuttur. Nitekim:

1. Devlet, özel idareler ve belediyeler hesabına memleket içinde orta tahsil yapan sivil memurlar (5) ve yüksek tahsil yapanlar da (8) senelik mecburi hizmete tâbi tutuldukları halde, subaylar ve askerî memurlar, gedikli erbaşlar subay, askerî memur ve gedikli erbaş oldukları tarihten itibaren (15) senelik mecburi hizmete tâbidirler.

2. Devlet, özel idareler ve belediyeler hesabına tahsil yapanlar (Orta veya yüksek) tahsil müddetlerinde kendilerine yapılan masrafı faizi ile birlikte ödemek şartıyla mecburi hizmetten afklarını temin edebildikleri halde subay ve askerî memurlara böyle bir hak tanınmamıştır. Onların mecburi hizmetleri bedenî mükellefiyet şeklindedir.

3. Devlet, özel idareler ve belediyeler hesabına tahsil gören talebeler kendilerine yapılan masrafı faizi ile birlikte ödemek şartıyla her zaman istifa hakkını haiz oldukları halde askerî talebeler tekaüt hakları başladıktan sonra istifa edemezler.

II - Kontinantal Avrupa devletlerinin en medenisi olan İsviçre'den alınmış bulunan Borçlar Kanununun 343 ncu maddesi (10) seneden fazla bir müddet için yapılan hizmet akitlerinde işçiyi bile bu akitle bağlı saymamaktadır. Bu hüküm her ne kadar hususî hukukta mevcut bulunan bir hüküm ise de âmme intizamına taallük etmekte olduğundan kanun vâzunca âmme hukukuna mütaallik kanunların tedvini sırasında da göz önünde tutulması icabeden bir kaidedir. Medeni mevzuat bir kimsenin çalışma hürriyetinde (10) seneden fazla feragatini bağlayıcı bir esas olarak kabul etmemektedir. Esasen, Türk Kanunu Medenisi de hiçbir kimsenin medeni haklarından ve onları kullanmaktan kısmen olsun feragat edemeyeceğini, hiçbir kimsenin hürriyetini feragat edemediği gibi kanuna veya genel âdaba aykırı olarak takyit dahi edemeyeceğini kabul etmiştir. Halbuki, yukarıda arzedilen askerî istifa hükümleri medeni mevzuatın âmme intizamına mütaallik olarak kabul ettiği esas prensiplerle demokratik prensiplere ve Hükümetimizin iltihak ettiği İnsan Hakları Beyannamesine tamamiyle aykırı bulunmaktadır.

III - Askerî istifa hükümlerinin sivil memurların istifa hükümlerine mütenazır olarak yeniden tedvini demokratik inkişafın zaruri bir icabıdır. Zira :

1. Bugünkü demokratik inkişaf, vatandaşlar arasında külfet ve nimetlerde müsavat bulunmasını gerektirmektedir. Devlet hesabına dört sene yüksek tahsil gören bir sivil memur (8) senelik mecburi hizmete tâbi ve masrafını vermek suretiyle her an istifa hakkını haiz iken, bilfarz bir yüksek tahsil müessesesinde tahsilinin son senesinde orduya intisap suretiyle bir sene veya yalnızca bir gün müddetle ordu hesabına tahsil yaparak subay veya askerî memur çıkan bir vatandaşın hiçbir veçhile istifa hakkını haiz olmadan ve hiçbir mâkul gerekçeye istinat etmeden (15) sene bilfiil mecburi hizmete tâbi tutulması demokrasinin adalet, nısfet ve müsavat prensibine uygun düşemez.

2. Ordunun subay ve memur ihtiyacının temini bu ıslahat ve adalet hareketine engel teşkil edemez. Zira, demokratik bir idare ordu kadrolarını vatandaşların bir kısmına fevkalâde ve gayriâdil külfetler tahmili suretiyle değil, demokratik ve mesleke cezbedilen vasıtalarla temin ve tedarike çalışmalıdır. Bunun aksi totaliter bir zihniyetin ifadesi olur.

3. Mecburi hizmet Devletin yaptığı masrafların bir karşılığı bulunduğundan yapılan masrafla mecburi hizmet müddetinin mütenasip bulunması en basit bir hukuk prensibidir. Şurasını da esefle zikretmek icabeder ki, bugünkü askerî mecburi hizmet müessesesi Osmanlı Saltanatı zamandakinden daha geri ve daha anti demokratiktir. Zira: 11 . VIII . 1325 tarihli Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununun 50, 51 ve 52. maddelerine göre,

Subaylarla askerî memurlar duhullerinden itibaren (10) sene hizmet etmek suretiyle istifalarını isteyebilirler. Daha evvel istifa etmek isteyenler mektepte buldukları müddetçe kendilerine sarfolan masrafı tamamen ödemek şartıyla yine istifa hakkını haizdirler.

Yabancı memleketlere gönderilen subay ve askerî memurlar da (10) sene hizmetten sonra ecnebi memlekette kendilerine yapılan masrafı iade etmek suretiyle istifa edebilirler. Görülüyor ki, bu hükümler bugünkülerden daha âdil ve insan hak ve hürriyetlerine ve ordu ihtiyaçlarına daha uygundur. Bu hükümlerin mer'î olduğu İmparatorluk devrinde ordunun personelsiz kalmadığı ve bugün sivil memuriyette de durumun böyle olduğu bir vakiydir. İstifa hükümleri

âdil bir şekilde tanzim edilecek olursa ruhan askerlikle imtizaçları gayrimümkün bir hal almış olanlar çekilme hükümlerinden istifade ederek ordudan ayrılmak ve memlekete yararlı olabilecekleri başka bir hizmet sahasına atılmak imkânını bulurlar; bu da hem memleketin menfaatine olur ve hem de askerî disiplin ve otoritenin dâima sağlam bünyeli olarak kalmasını temin eder. Ordu disiplininin kendine has bir ruhi karakterin mevcudiyetini şart kıldığı tabiidir. Bu cihet adli tıp heyetinin verdiği muhtelif raporlarla da ilmen sabit bir hale gelmiştir. Mecburi hizmet müddeti (15) sene gibi uzun bir müddet olunca ruhan askerî disiplinle imtizaç edemeyecek durumda bulunanlar bu disiplin çemberinden kendilerini bir an evvel kurtarabilmek için muhtelif vesilelerle suç işlemek, ezcümle metres hayatı yaşamak ve yahut da intihara teşebbüs etmek gibi elîm ve feci ruh dalâletleri göstermektedirler. Bu husus Millî Savunma Bakanlığının ilgili dosyalarının tetkikiyle kolayca anlaşılabilir. Bu itibarla, askerî mecburi hizmet müessesinin ordu disiplin ve kriminalite ile olan münasebeti gayrikabili inkârdır.

IV - Askerî istifa hükümlerinin mâkul ve âdil bir hadde indirilmesi halinde orduya müracaat edeceklerin miktarı da artacaktır. Bu da tabii bir istifa rolü oynamak suretiyle ordu kudretinin genç, dinamik ve enerjik ellerde kalmasını ve binnetice ordu personel kalitesinin yükselmesini temin edecektir.

İşte yukarıda arz edilen mülâhazalar sebebiyle ve sivil Devlet memurlarına muvazi bir Askerî İstifa Kanunu tedvini maksadiyle 788 numaralı Memurun Kanuniyle (4489) numaralı Yabancı Memleketlere Gönderilecek Memurlar hakkındaki Kanun ve 5434 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun muvakkat 83 nci maddesi ve 5619 numaralı Gedikli Erbaş Kanununun 15 nci maddesi hükümleri göz önünde tutularak bu kanun tasarısı hazırlanmış, askerî mektep talebeleri mukavele ile orduya intisap ettiklerinden ve mukavelelerinde mecburi hizmete dair hükümler bulunduğundan bunlar hakkında ayrıca bir hüküm sevkına lüzum görülmemiştir.

İlgili komisyona havale edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Tokad Milletvekili
Musaffer Önal

Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Savunma Komisyonu

Esas No. 2/423

Karar No. 6

15. XII. 1952

Yüksek Başkanlığa

Subay ve askerî memurların mecburî hizmet müddetleri ve istifaları hakkında Tokad Milletvekili Muzaffer Önal'ın kanun teklifi Yüksek Başkanlığın havalesi üzerine komisyonumuzca Millî Savunma Bakanlığının temsilcileri hazır oldukları halde incelenerek bâzı tadiller ve ilâveler yapılmak suretiyle kabul edildi.

Şu kadar ki kanun teklifinin başlığı ve maddeler içinde zikredilen gedikli erbaş kısmı bu mevzuda kanun teklifinin Meclis Başkanlığına sunulmasından sonra Yüksek Meclisçe astsubaylara ait kanun karşısında komisyonumuz gedikli erbaşlara ait tâbir ve cümleleri çıkarmış bulunmaktadır. Şu vaziyete göre teklifin başlığı (Subay ve Askerî Memurların Mecburi Hizmetleri ve İstifaları hakkında Kanun) şeklinde olması icabetmektedir.

Teklif, subay ve askerî memurların mecburî hizmet müddetlerini sekiz sene olarak derpiş eylemiş ise de komisyonda vâkı müzakere ve münakaşalarda teklif sahibinin rızasının da inzimamiyle bu müddet on sene olarak kabul edilmiştir. Teklif sahibinin birinci maddesi daha vazih olması bakımından üç madde halinde kaleme alınmıştır.

Umumiyetle teklifin ruh ve mânasına sadık kalınarak yapılan değişiklikler, ilâveler ve çıkarılmalar daha ziyade tatbikatta kolaylığı sağlamak

ve tefsirlere yol açmamak gayesine mâtufl bulunduğu aşıkârdır.

Bu sebeplere istinaden komisyonumuzca hazırlanıp kabul edilen metin havalesi gereğince Maliye Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî Savunma Komisyonu Başkanı
Bolu

F. Belen

Bu Rapor Sözcüsü

Muğla

N. Poyrazoğlu

Erzurum

F. Çobanoğlu

İmzada bulunmadı

Kars

H. Tuğaç

Kayseri

İ. Berkok

Seyhan

S. Tekelioğlu

Trabzon

N. Altuğ

Van

İ. Akın

Kâtip

Muğla

N. Poyrazoğlu

Erzurum

M. Zeren

İmzada bulunmadı

Kastamonu

R. Taşkın

Niğde

H. N. Yurdakul

Tokad

H. Koyutürk

Rize

İkinci maddeye muhalifim

İ. Akçal

Aydın

Dr. B. Ökdem

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/243
Karar No. 18

8 . I . 1923 .

Yüksek Başkanlığa

Tokad Milletvekili Muzaffer Onal'ın subay, askeri memur ve gedikli erbaşların mecburi hizmet müddetleri ve istifaları hakkında kanun teklifi Maliye ve Millî Savunma bakanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı temsilcilerinin huzuuriyle komisyonumuzca incelendi.

Gerekçede belirtilen hususlar ve Hükümet temsilcilerinin verdikleri izahat nazara alınarak teklifin lüzumu üzerinde tam bir mutabakata varıldı ve Millî Savunma Komisyonu raporu esas ittihaz olunarak maddelerin müzakeresine geçildi.

Bağlık, ve birinci madde Millî Savunma Komisyonundaki gibi aynen kabul olundu.

2 nci madde, Millî Savunma Komisyonunun kabul ettiği şeklin, aynı durumdaki askeri şahıslar arasında husule getirdiği mecburi hizmet müddetleri arasındaki eşitsizliği gidermek maksadiyle (yurda dönüşlerinde subay ve askeri memur nasbedildikleri tarihten başlar) ibaresi

aynı yılda liseden mezun olanların Harb Okulunu bitirerek subay nasbedildikleri tarihten başlar) şeklinde değiştirildi.

Diğer maddeler Millî Savunma Komisyonunun kabul ettiği şekilde komisyonumuzca da aynen kabul edildi.

Kamutaym yüce tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko. Başkanı

Sözcü

Rize

Sürid

I. Akçal

M. D. Süalp

Kâtip

Zonguldak

Amasya

Erzurum

F. Açıksöz

H. Koray

S. Erduman

Mardin

Kocaeli

Kocaeli

A. Kalav

L. Tokoğlu

Ekrem Alican

İmzada bulunamadı.

Yozgat

Zonguldak

F. Nizamoğlu

Rifat Sivişoğlu

İmzada bulunamadı.

TOKAD MEBUSU MUZAFFER ÖNAL'IN TEKLİFİ

Subay, Askerî Memur ve Gedikli Erbaşların Mecburi Hizmet Müddetleri ve İstifaları hakkında Kanun

MADDE 1. — I - Muvazzaf ve gedikli subaylarla askerî memurlar ve gedikli erbaşlardan memleket içinde Devlet hesabına tahsil görmüş olanlardan orta tahsili bitirenler beş ve yüksek tahsili bitirenler sekiz sene müddetle ve yabancı memleketlerde Hükümetin tâyin ettiği müesseselerde tahsilini bitirenler de tahsil müddetlerinin iki misli kadar; subay, gedikli subay, askerî memur veya gedikli erbaş olduktan sonra yabancı memlekete tahsile gönderilenlerden aylıklarının ödenmesine devam olunanlar izinli geçirdikleri müddetin iki misli, aylık almıyanlar da izinli geçirdikleri müddet kadar fazla olarak meslek ve ihtisasları dâhilinde hizmete mecburdurlar. Bu gibilerin stajyerlikte geçirecekleri müddetler namzetlik müddetlerine ve mecburi hizmetlerine mahsup edilir.

II - Devlet hesabına okutulanlardan hizmete alınmak için müracaat etmeyenlerle mecburi hizmet müddetini tamamlamadan evvel vazifeden ayrılanlar tahsil müddetlerince kendilerine yapılan masrafı faizi ile birlikte ödemeye mecburdurlar.

MADDE 2. — Bu kanuna göre mükellef bulunduğu mecburi hizmet müddetini ifa ettiklerini veya gerekli tazminatı ödediklerini belge ile ispat etmeyenleri istihdam eden müesseseler kanunun tâyin ettiği tazminatı üzerlerine almış sayılırlar.

MADDE 3. — İstifa edenler halefleri gelinceye kadar vazifelerine devama mecburdurlar. Halefleri bir aya kadar gelmediği veya bu müddet zarfında yerlerine bir vekil tâyin edilmediği takdirde âmirlerini haberdar ederek vazifelerini terk edebilirler.

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Subay ve Askerî Memurların mecburi hizmetleri ve istifaları hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — Muvazzaf subaylar ve askerî memurlar, subay, ve askerî memur olduklarından itibaren fiilen (10) yıl askerî hizmetlerini yaptıktan sonra istifa edebilirler.

Ancak bunlardan :

a) Yabancı memleketlerde tahsil edenlerin veya staj görenlerin istifalarının kabulü : Masrafları kendi taraflarından ödenmiş ise tahsil veya staj için gidiş, dönüş tarihleri arasında geçen müddet kadar,

Devlet tarafından ödenmiş ise bu müddetin iki misli;

b) Üniversitelerimiz ile yüksek okullarımızda tahsil edenlerin istifalarının kabulü, bu Üniversite ve yüksek okullarda tahsilde geçen müddet kadar;

Fazla hizmet etmeleri ile mümkündür.

MADDE 2. — Lise mezunlarından tahsil için yabancı memleketlere gönderilenlerin mecburi hizmet müddetleri, yurda dönüşlerinde subay ve askerî memur nasbedildikleri tarihten başlar.

Bunların istifaya hak kazanmaları için, (10) yıllık mecburi hizmet müddetlerine ilâveten, tahsil için yurt dışına çıkış ve dönüş tarihleri arasında geçen müddetin iki misli hizmet etmeleri şarttır.

Ancak bunlardan Devletçe kendilerine yapılan masrafları ödiyenler, yabancı memlekette bulunduğu müddet kadar fazla hizmete tâbi tutulurlar.

MADDE 3. — Askerî okul talebelerinden istifa etmek isteyenlerin istifaları, Devletçe yapılan bütün okul masraflarının ödenmesine bağlıdır. Ancak, bunların emeklilik hakları başladıktan sonra, okul masraflarını verseler bile istifaları kabul edilmez.

MALİYE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

*Subay ve askerî memurların mecburi hizmetleri
ve istifaları hakkında kanun teklifi*

MADDE 1. — Millî Savunma Komisyonunun
değıştirişî veçhile aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Lise mezunlarından tahsil
için yabancı memleketlere gönderilenlerin mecburi hizmet müddetleri aynı yılda liseden mezun olanların Harb Okulunu bitirerek subay nasbedildikleri tarihten başlar.

Bunların istifaya hak kazanmaları için, (10) yıllık mecburi hizmet müddetlerine ilâveten, tahsil için yurt dışına çıkış ve dönüş tarihleri arasında geçen müddetin iki misli hizmet etmeleri şarttır.

MADDE 3. — Millî Savunma Komisyonunun maddesi aynen kabul.

Teklif

MADDE 4. — Seferberlikte ve harbde subay, askerî memur, gedikli subay ve gedikli erbaşların istifa muameleleri seferberliğin ve harbin sonuna kadar tehir olunur.

MADDE 5. — Ordudan istifa suretiyle ayrılanlar, şartlarını haiz iseler, yeniden orduya girebilirler.

MADDE 6. — 5434 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 83 nci maddesi ile 5619 numaralı Gedikli Erbaş Kanununun 17 nci maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 7. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 8. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

M. S. K.

MADDE 4. — Mecburi hizmetini bitirenlerin istifaları derhal kabul edilir ve zaruri bir sebep olmadıkça terhisleri geciktirilemez.

MADDE 5. — Fevkalâde hallerde ve harbde subay ve askerî memurların istifa muameleleri Bakanlar Kurulu kararıyla fevkalâde halin veya harbin sonuna kadar tehir edilebilir.

Yukardaki fıkra hükmü gedikli subay ve ast-subayların istifaları halinde de tatbik edilir.

MADDE 6. — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 83 nci maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 7. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 8. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Mal. K.

MADDE 4. — Millî Savunma Komisyonunun maddesi aynen kabul.

MADDE 5. — Millî Savunma Komisyonunun maddesi aynen kabul.

MADDE 6. — Millî Savunma Komisyonunun maddesi aynen kabul.

MADDE 7. — Millî Savunma Komisyonunun maddesi aynen kabul.

MADDE 8. — Millî Savunma Komisyonunun maddesi aynen kabul.

